J. D. G.

DISPVTATIO INAVGVRALIS DE AMBVSTIS

QVAM

Triuno adſpirante Numine

AVTHORITATE GRATIOSISSIMAE FACVLTATIS MEDICAE IN PERANTIQVA ATQVE ILLVSTRISSIMA HEIDELBERGENSI,

PRAESIDE

VIRO AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO

DN. GEORGIO FRANCO,

PHIL. ET MED. DOCTORE P. P. ORD. C. P. C. VNIVERSITATIS HVJVS PROCANCELLARIO, S. R. I. NAT. CVRIOS. VT ET PATAVINAE RECVPERATORVM COLLEGA, DOMINO FAVTORE ATQVE PRAECPTORE MAXIME COLENDO

PRO

SVMMIS IN ARTE MEDICA PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS RITE CONSEQVENDIS

Solenni cenſuræ offert

JOHANNES DANIEL Geier/ Ratisbonenſis,

Ad diem Aprilis. in Brabeuterio Vniverſitatis.

Anno cIↄ Iↄc LXXXI.

HEIDELBERGÆ,

Literis SAMVELIS AMMONII, *VNIV.* Typog.

PROOEMIVM

EDE, IGNIS, DOMINE! Hiſce olim Perſarum ſtultiſſimi ſacrificabant ac eſcam igni porrigebant, neſcio qua religione vel potius violentiæ formidine ducti, ei divinos attribuentes honorum cultus, idque tanta cum ſuperſtitione, ut non fulminantem Jovem ſed fulmina ipſa venerarentur atque poppyſmis adorarent. Quare etiam non ſecus ac Virgines Romanorum Veſtales perpetuum ſervabant ignem, immo Regi in caſtris, quocunquè expeditionem faciebat, præferebant, qui deinde mos ad Romanorum Imperatores delatus eſt, malumque rati omen eſſe, illum ignem ſi invenirent exſtinctum. Pari quoque modo vigebat hæc pyrolatria apud Romanos aliasque gentes: Ita Commodus Imperator Martiæ ſuæ omnes velut Auguſtæ indulſit, honores, ſed ignem, quem Romanis legionibus atque barbaris præferebat phalangibus ſacerdos πυροφόρος, antepoſuit: Immo floret forte hodienum illa conſuetudo apud multos, qui, perperam interpretando metaphorice dictum MOSIS *Deuteron. 4. v. 24.* & LEVIT. *6. v. 12.* hoc adhuc ſub ſpecie veri exornant edicto Apoſtoli HEBRAEORUM *12. v. 19.* Abſit à nobis vana illa ſuperſtitionum religio, qui melioribus avibus ducti verum agnoſcimus Deum, illiusque adjuvamine atque ſpiritu incaleſcimus, ut ita non poſſimus creaturam pro Creatore, finitum pro infinito adorare atque colere. Verum equidem eſt, infinitas ignem nobis præbere utilitates, dum fere tota noſtra vita immo hoc univerſum conſiſtat calore, illoque conſervetur, totque inſuper utilibus ſuccurrat remediis, ut vix dentur meliora: Aſt dum hæc omnia mecum volvo, neſcio an Prometheo debeamus gratias aut illi culpam attribuamus, cum velut è pyxide Pandoræ (ſi fides fabulis) infinita inde etiam prodierint mala, tot tormenta, tot cruciatus, ac ſæpe remedia ipſo morbo ipſaque morte crudeliora, id quod vel ex hac ipſa de AMBV-

STIS materia elucere poteſt; ut taceam tot in macrocoſmo effectus ſatis funeſtos. Valeant igitur phantaſtici Perſarum ritus, valeant Empedocles aliique Pythagorei vivicomburio immortalitatem acquirentes, valeat Ageſilaus Themiſtoclis frater, ejusque conſtantia Mardonium, Regis Perſarum Satrapen, pro Rege interimens atque errantem dextram comburens: Nos neque minimam corporis noſtri partem comburendam trademus, ſed potius curabimus quo modo ignis crudelitatem effugere aut mitigare queamus. Annue Deus!

CAPUT I.

DE NOMINE.

Etymologia noſtræ præſentis materiæ ſatis nota eſt, quare ſupervacaneum fore duxi multa de illa proferre. Synonymice vocatur combuſtio, uſtio, ἐμπύρευμα, quod tamen proprie denotat ſolum reliquias caloris febrilis poſt ſolutam acceſſionem, uti explicat GORRÆVS *definit. med. l. E.* ab ἐμπυρέυω, comburo: illi vero qui combuſti ſunt dicuntur πυρίκαυστοι GORRÆVS l. c. Germanis Verbrennung/verbrandte/der Brand. Homonymice vero ſumitur vocabulum Brand Pathologis dupliciter, der heiſſe Brand/gangræna, quæ eſt caloris in partibus mollibus incipiens exſtinctio cum dolore vehemente, colore primo rubro, mox pallido tandemque nigro atque horrore, quæ omnia ſi ſunt vehementiora ſenſusque partium omnis aufertur oſſibus ſimul corruptis atque parte jam emortua vocatur Sphacelus, νέκρωσις, ſyderatio, der kalte Brandt. quod tamen non eſt hujus loci. Confer: de his BARBETT. *Chirurg. p. 2. c. 14. p. 133.* GORRAEVS *definit. med. l. c.* FALLOP. *de tumorib. p. 11. c. 26.* Ruricolis etiam denotat der Brand/rubiginem vel robiginem, uredinem, den ſchwartzen Meelthau/Græcis ἐρυσίβη, & nil aliud eſt, quam minutæ guttulæ decidentes ac frugibus inſtar farinæ aut pollinis adhærentes, quæ ſubſequente calore corrumpuntur, inde fit ut ſpicæ marcidæ putreſcant & ſi leviter frientur in fœdiſſimum abeant pulverem v. WEITZ *in feriis Cereal. c. IV. p. m. 37.* hujus etiam fit mentio in ſacris. ESAI. *c. 18. v. 4.* ut & VIRGIL. *l. 1. Georg. v. 150.* ubi ita canit:

Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
Eſſet rubigo, ſegniſque horreret in arvis

Car-

Carduus, intereunt ſegetes ſubit aſpera ſylva
Lappæque tribulique — —

atque OVID. *l.* IV. *faſtor.* in fine

Aſpera rubigo parcas Cerealibus herbis
Et tremat in ſumma lene cacumen humo.

Hæc ſemina ita combuſta κεϱασβόλα vocat COEL. RHODIGIN. *lect. Antiq. l. 16. c. 29.* Nonnulli putant uredinem eſſe vermiculos, quos repentinus calor ex ſemento imbribus incluſo producit, vel etiam in grano gignuntur, cum ſpicæ pluviis (vel ut Turnebus legit pluvius.) calor infervеſcit, uti vult PLINIVS *hiſt. nat. l. 18. c. 17.* Sed hoc non eſt, illos vermiculos hodie vocamus Erdflöhe / quorum generationem non à pluviis oriri ſanioribus edocti rationibus à Fr. REDI tr. de inſectis, aliter explicamus. Hæc uredo ſi accidat vineis vocatur carbunculus teſte TAVBMANNO *in not. ad Virg. loc. ſup. cit. p. m. 129.* Hinc factum eſt, ut apud Romanos certa invocentur Numina pro ſegetum incolumitate ac ubertate, immo ipſo die VII. Kal. Maij ipſis Robigalibus celebrabant Robigalia, ſimulque ad placandum caniculæ ſidus frugibus inimicum canarium inſtituebant augurium, rufæ immolabantur canes lactensque catulus, cujus exta thure & myrrha conſpergebantur, teſte OVID. *l.* IV. *faſtor. in fine.* ubi ait

Flamen in antiquæ lucum rubiginis ibat
Exta canis flammis, exta daturus ovis.

& paulo poſt:

Pro cane ſydereo canis hic imponitur aris,

ut ita fruges flaveſcentes ad maturitatẽ beneficio rufarum canũ ſanguinis perducerentur. Sed relinquamus has nugas cum canis non ſit tanti caloris cauſſa ſed potius ingreſſus ſolis in Cancri ſignũ, illequè æque nullam habeat virtutem in hæc inferiora agendi ac reliquæ ſtellæ. Plura qui hac de re velit, evolvat WEIZ. *feriar. Cereal. c.* V. *p. 47.* Robbigium in Robigalibus *c. 1. p. m. 2.* COEL. RHODIGIN. *lect. antiq. l. 16. c. 29.* Ego puto vitium eſſe à particulis vitriolicis calore ſubſequente agitatis, fruges ita corrumpentibus incidendo atque nigrum colorem inducendo. Sed cum hæc ſint extra pomœria noſtra ea miſſa facimus atque ad noſtrum ſcopum accedimus.

CAPVT II.

DE DESCRIBTIONE ATQVE SVBJECTO.

Combuſtionem ita deſcribimus; quod ſit ſolutio continui in variis partibus e. g. cuticula, cute, carne, nervis, venis &c. cum inflammatione, dolore atque aliis, pro diverſitate gradus, ſymptomatis concomitantibus, excitata à particulis igneis, pyramidalibus, pungentibus vel extra applicatis vel introrſum ſumtis. Genus ponimus proximum ſolutam unitatem, qua ſublata tollitur intemperies atque alia ſymptomata, ut ita credam non poſſe combuſtionem referri commode ad morbos intemperiei cum hoc in caſu illa dependeat à ſoluta unitate ſymptomatice; præterea ſemper fere adeſt intolerabilis ſummusque dolor, qui certe non ſimplicem mihi denotat intemperiem ſed ſolutam unitatem, à qua unice dependet, ut nil dicam de cauſſa ſatis forti ac valida, quæ ab vehementiam non inducit intemperiem ſine ſolutione unitatis, uti forte accidit ſi leviter vel ad ſolem vel ad fornacem incaleſcimus, ſimulque taceam quod abſente jam intemperie ac inflammatione remaneat eſchara, combuſtio atque *ἀπόσπασμα.*

Subjectum ſunt vel partes externæ variis injuriis externis expoſitæ. Sic totius corporis combuſtionem in famulo tinctoris incidente in ahenum tinctura plenum curavit FABRITIVS. *de combuſt.* c. VI. Experiuntur quotidie varii opifices, aurifabri, fabri ferrarii, coriarii, braxatores, tinctores aliique: vel etiam internæ e. g. viſcera, quæ à variis potionibus poſſunt comburi, uti ab Aqua forti, Spiritu vini & aliis cauſticis ignem potentialem continentibus. Sic legimus ap. HENR. ab HEER. *obſ. 16.* ubi quidam vitrum noctu pro Spirit. vini Aqua forti repletum arripuit atque ſatis largiter ſumma cum aviditate bibit, ſubſequente inflammatione, gangræna ſphacelo œſophagi tandemque morte. Simile duabus puellis aurifabri accidiſſe teſtatur BORELLVS *c.* IV. *obſ. 28.* immo membrorum etiam contracturam ex epota aqua ſtygia ap. BARTHOL. *act. Hafniens. A. 1672. Vol. I. obs. 115.* Poteſt etiam fieri à titione, ferro candente, ſagittis ignitis &c. de quibus in cauſſis. Sæpius à cibis ſatis avide deglutitis fauces aduruntur.

CAPVT III.

DE DIFFERENTIA.

Differentiam combuſtionis quod attinet, multiplex illa eſt: alia enim eſt artificialis, uti Chirurgica per cauteria, in amputatione artuum, fontanellis &c. vid. GLANDORPII *Gazophylacium* & COSTAEVM *de igneis med. præſidiis.* quæ non eſt hujus loci. Alia præter naturam plane, uti noſtra, illaque differt (1) ratione ſubjecti, partium nimirum vel internarum vel externarum. (2) ratione cauſſarum, eſtque vel ab igne actuali vel potentiali, fulmine, ferro candente, titione, aqua fervente, Aqua forti, Spiritu vini, calce viva, oleo fervente, pulvere pyrio &c. (3) ratione ſymptomatum, alia enim graviora alia leviora inducit. (4) ratione magnitudinis; alia enim penetrat cutim, alia muſculos, alia òſſa, alia puſtulas excitat, alia non, alia cutim exſiccat atque elevat alia non. Confer. FABRIT. *de combuſt c. 2.* BARBETT. *chirurg. p. 2. l. 3. c.* VI. BERTAPALIA *chirurg. tract. 2. de vulner. c. 19.*

CAPVT IV.

DE CAVSSIS IMMEDIATA ET PROXIMIS.

Ad cauſſas jam progredimur illasque duplices ſtatuimus vel immediatam vel proximas mediatas. Illam ſtatuimus ſupra notatam ſolutionem continui a particulis igneis pyramidalibus, pungentibus &c. His annumero Aquam fort. Spirit. Vini, atque ignem, illumque vel potentialem, uti in aqua ſtygia, Spirit. vini &c. uel actualem, uti ignis noſter culinaris, &c. quæ ſpecialius examinaſſe juvabit, ut eo melius eorum naturam cognoſcamus atque opem ferre queamus. Occurrit primo ignis, ſine quo revera vix poteſt fieri combuſtio, cujus varia exempla v. ap. FABRIT. *c. 2. obſ. 77.* de quo dicimus, eſſe congeriem particularum tertii elementi pyramidalium atque acutarum ope globulorum æthereorum ſimul cum immixta materia ſubtili celerrime inter ſe motarum nervos noſtros afficientium: Ex quo patet ignem conſiſtere in certo particularum motu, uti ejus effectus probant: videmus enim ſcintillas in flamma volantes ſine intermiſſione moveri, corpora quoque in ſu-

am

am naturam ignem redigere, calcinare &c. immo niſi adſit tanta copia, quæ vel luce vel motu ſenſum noſtrum afficiat minus proprie ignis nomine inſignitur. Hunc ignis motum poſſumus accelerare & corroborare, ſi non ſolum molles particulæ æthereæ atque tertii elementi undique repellantur & ſubtiliſſima ramenta ſolummodo confluant, uti fit in percuſſione ſilicis & chalybis aliorumque corporum, verum etiam cum multas iſtorum globulorum preſſiones congregamus, ut junctis viribus uno in puncto agentes excitent motum vehementiorem, uti accidit in vitro convexo, Brengläſern / ſpeculo concavo ſoli obverſo. Eundem motum etiam poſſumus infringere ſi nos muniamus variis externis aut ignem exſtinguamus. Omnis autem effectus primario dependet à motu & figura ejus: A motu eſt, dum flamma collecta ſolidas partes à re combuſtibili continuo conſumit, adverſus externas aëris injurias ut conſervetur neceſſario aliæ debent ſuccedere in earum locum, vi legis immutabilitatis naturæ, qua res manet in eo ſtatu in quo eſt, & agit quod agere juſſa eſt, niſi à cauſſa aliqua externa fortiori impediatur, atque inde eſt quod ignis indigeat pabulo, materia nimirum ad urendum apta, hoc ſi fieri nequit, taliſque materia deſit, ab aëre exteriore corrumpitur, excutitur, evaneſcit atque abit in auras. Ita quoque videmus ex parva ſcintilla oriri poſſe maximum incendium, ſi nimirum ignis vel congregatus in exigua quantitate conveniens invenit pabulum, illud conſumit creſcendo, dum partim in ſuam transmutat ſubſtantiam, partim etiam materiam tertii & ſecundi elementi propellit atque à ſe invicem jungit, ut globuli ætherei eo melius congregentur atque in ignem convertantur. teſte CARTESIO. *p. 4. princ. philoſ. p. m. 177.* A Figura vero eſt dum pro vario motu varie pellitur, figura ſua pyramidali partes occurrentes diverſas, incidit, attenuat, liquefacit, condenſat, diſſipat, cinefacit, urit, ebullitionem efficit. Quod autem illa figura ſit pyramidalis atque acuta probant ejus effectus in diſſolutione corporum atque moleſtus motus in noſtris nervis excitatus & à mente perceptus. Confer le GRAND. *hiſt. nat. partic. 7. p. 189.* Sic ignis urit, cum partes corporis unitas disjungit, figura ſua pyramidali atque celerrimo particularum motu nonnullas ſecum aufert, atque ita corpus reddit ſiccius in qua ablatione conſiſtit uſtio. Sic ignis ebullitionem efficit cum corpori liquido incluſus viam non habeat per quam exeat, ſed continuo movetur ac ſimul partes proxime adjacentes commovet,

movet, ut taceam jam alios effectus minus ad noſtram materiam conducentes.

Conſiderato ita igne actuali pergimus ad potentialem ubi invenimus Aquam fortem, cujus magna eſt varietas apud autores in compoſitione; differt ratione effectuum: communiter fit è ſalibus mineralibus Vitriolo, Nitro, Ammoniaco, Sale. cujus deſcriptionem vide ap. SCHROED. *pharmac. l. 3. c. 23. p. m. 143.* le GRAND. *hiſt. nat. p. m. 223.* ZWELFER *in Append. ad animadverſ. f. m. 54.* Omnis tamen reſolvit, erodit, atque cauſticam poſſidet vim, quod accidere credo, dum ſalia illa particulis ſuis acutis atque figura angulari feriunt corporis noſtri partes molliores, ſubtiliores, eas incidunt, findunt ac ſcindunt, dumque ſanguis ad has partes cum ſpiritibus pervenit, legitimo modo circulari nequit, ſed turbatur, ex varia commotione inflammatur, unde illarum læſio, gangræna, uſque tandem propter nimiam exaltationem ſpiritus reſolvuntur, emoriuntur atque abeunt in vappam, unde Sphacelus ac tandem mors ſequitur, niſi in tempore occurramus remediis ſatis aptis. Non mirum igitur puto quod has partes molliores ita afficiat cum quotidie aurifabrorum operationes demonſtrent illam varie præparatam ſolidiſſima ſolvere metalla, aurum, argentum, plumbum &c. quæ ſolutiones probant vim harum aquarum unice dependere à ſalium particulis rigidis, probant etiam alia menſtrua in quibus inveniuntur hæ particulæ, utpote acetum, ſynovia betulæ; probat quoque hiſtoria ſupra citata ex HENR. *ab* HEER. ubi œſophagus fuit ſyderatus deprehenſus, quod & aliis accidiſſet partibus niſi in tempore fuiſſent adhibita medicamenta convenientia, frigida ex mucilaginibus aliisque. Confer. BORELL. *l. ſ. c.* PARACELS. *chir. magn. l. 1. tr. 3. c.* VII.

Sic quoque Spiritus vini poteſt adurere ipſas partes molliores ac ſenſibiles, uti etiam aromata nimium ingeſta quæ ſanguinem inflammant atque adurunt particulis ſatis acutis atque mobilibus, immo mortem inducunt, uti de Spiritu vini teſtatur atque frequentius accidere ait in Ruſſia OLEARIVS Perſiſch. Reiſb. *l. 3. p. m 195.* ibique exemplum Legati alicujus Regis Sueciæ A. *1608.* in Perſiam miſſi atque ita interemti refert, & *l. 4. l. c. p. 426.* etiam Nobilis cujusdam Sumachi e ita mortui narrat ſimile, aliosque ex ejus nimia ingurgitatione morbos atque effectus v. ap. HENR. *ab* HEER. *obſ. 17.* Nimirum ſcimus partes Spiritus vini maxime inflammabiles eſſe

propter ſulfur ſatis copioſum atque ſubtile quod continet, adeo ut vix admota flamma concipiat illam atque ardeat, immo videmus quotidie atque experimur, ex potu illius corpus noſtrum incaleſcere, ſanguinis motum fieri celeriorem, quæ omnia denotant naturam calidam, inflammabilem ac ſufficientem ad ſpiritus accendendos, qui ſi juſto plus urantur, abeunt in vappam; unde etiam eſt quod multi ex nimia atque larga vini generoſiſſimi ingurgitatione fuerint facti hydropici, qui per totum vitæ ſpatium vinum pro potu ſumſerunt.

Pertinet huc calx viva quæ ſatis fortiter etiam comburit, uti obſervavit BORELLVS *C.* IV. *obſ. 30.* ſi aqua aſpergatur, quia ita ejus pori adaptati ſunt, ut partes aquæ ſoli primo elemento ſeptas recipiant, adeo ut globulis æthereis expulſis ſola remaneat materia ſubtilis illaque dominetur, unde efferveſcentia atque aduſtio. Confer. CARTES. *princip. philoſ. p. 4. p. 174.* Quod ſimili modo obſervamus in Spiritu Vitrioli atque oleo Tartari permixtis. Sic ſanguis humanus, fimus equinus incaleſcit atque aduritur.

CAPVT V.

DE CAVSSIS REMOTIORIBVS

Offerunt ſeſe jam cauſſæ mediatæ, remotiores, illasque duplices ſtatuimus vel diſtantes uti fulmen mediante aëre, ſclopetum ſecundum quosdam &c. vel propinquiores, ut aqua fervens, ferrum candens, pix, oleum &c. de ſingulis ſeorſim.

Fulmen mediante aëre ac ſulfure in eo contento atque cortici incluſo à ſole accenſo partem, quam ferit, adurit. Eſt autem fulmen accenſio fumi ſulfurei ac nitroſi ab interceptis nubibus cum fragore ac coruſcatioe erumpens. Hic fumus dependet ab exhalationibus Sulphureis è terra mediante radiorum ſolarium refractione & calore ſubterraneo propulſis, quæ incluſæ atque à calore agitatæ in ſuperiore aëris regione ſubſiſtere nequeunt, ſed erumpunt qua data portâ, quæ ita protruſæ obvia corpora combuſtibilia comburunt, idque vario modo pro diverſitate fulminum, quam videre potes ap. SENEC. *l. 2. Q. N. c. 45. & 52. ſeqq.* qui ibidem ait, ſulfur craſſum cauſſam eſſe quod urat, per hoc homines ac domus, infuſcantur adeo, ut veſtigia expreſſa inhæreant percuſſis, hocque accenduntur

pagi,

pagi, urbes, domus. Sic de 8. meſſoribus refert CARDANVS *l. 8. d. var. rer. c. 43.* in inſula Lemno qui ſub quercu cœdebant fulmineque percuſſi, priſtinū retinuerunt ſitum, ita ut unus videretur edere, alter bibere, alter ori poculum adhibiturus &c. & quia plane denigrati fuere, hat man ſie ſchier vor Götzen gehalten. v. plura exempla fulminis ap. FABRIT *c. 3. obs. 26.* IONSTON. *thaumatogr. claſſ. 3. c. v. p. 113.* Ridicula ap. BORELL. *c. 2. obſ. 38.* *FRANCISCI.* Luſtiger Schaubühn/ *p. 210.* CAROLVM *in not. ad AGELL. l.* IV. *c. v. p. m. 251.* RVPERTI *in not ad.* SALVST. *p. m. 187.* AVENTINVM. *l. 7. hiſt. Bavaric. A. 1348.* Nobis ex hac varietate incumbit tractatio unius comburentis, quæ interdum cum vulnere à lapide tonitruali (ut aliqui opinantur) aut etiam flamma; interdum ſine vulnere cum combuſtione fit, uti teſtatur *CAMERAR. memor. C.* XIII. §. 43. Tripliciter autem communiter agit, aut levi injuria afflat, aut comburit, aut accendit. Si igitur particulæ nitroſæ prævaleant non fit accenſio ſed ſolum combuſtio, quia nitrum impedit quominus poſſit concipere flam̄am & plerūq; fit cum ſonitu atque fragore, ſecus vero ubi ſulfur excedit; quod ſulfur utut ſit ſatis narcoticū atque fixum, non poſſum tn. exinde concludere eſſe venenatum, uti vult *PAREVS l. x. chir. p. m. 247.* aliique autores permulti, idque ob hanc rationem fieri aſſerunt, quia peſtem alioſque morbos venenatos inducit illis corporibus in quibus nullum invenitur venenum; immo ne quidem à beſtiis carnivoris illa comeduntur teſte *SENECA. l. ſ. c. c. 53.* Verum cum illi etiam affirment illis corporibus in quibus venenum deprehendt, illud auferre exurendo ac nocuam qualitatem conſumendo, merito non agnoscimus hoc ac potius credimus ſi venenum inveniret, quod etiam adderet, ſi eſſet venenatum, ſentiente *MAZZOTTA l. 1. de meteor. ignеis. p. 25.* præterea impoſſibile eſt ut effectus edat corpus quos non habet, illoſque diverſos ſimul uno eodemque tempore. Si quis autem eſt effectus peſtifer illum potius per accidens fieri credo quatenus corrumpitur atque depravatur ſulfur emiſſum.

Pergimus ad combuſtiones à ſclopetis factas, quas nonnulli ſtatuunt nonnulli negant. Affirmat contra *LAVR. JOVBERT. QVERCETAN. in Sclopetar. c. 1. p. m. 22.* idque ait nobis indicare ſi veſicatio adſit, excoriatio, dolor mordens, ſiccitas, cutis contracta ac indurata, veſtium aduſtio, ægrique relatio. *Id. l. c. c. 2. p. m. 31.* ſimiliter etiam *PARACELS. l. 1. chirurg. magn. tract. 3. c. x. p. 53.* ubi ait. Weiter iſt noch ein

ein arth des Brands welche iſt / ſo die kugeln in das Fleiſch kommen / welche lang liegen biß ſie erkalten / und ob ſie gleichwohl kein Büchſenpulver mit tragen oder bringen / ſo iſt doch der Brandt von derſelbigen Art und von Metallen / und iſt ein harter Brand. Huic ſententiæ adſtipulatur *CARDILUC prax. chimiatr. Hartman. p. 1059.* Dum ait: potior noxa vulnerum bombardariorum ab uredine ſeu uſtione proficiſcitur, quam glandes carni inferunt exploſæ &c. ubi addit quibus omnibus imprimis autem uredini prudens Medicus occurrere eamque exſtinguere & extrahere debet, incendit enim partes adjacentes, carnem nigrefacit & ad corruptionem diſponit. Verum huic ſententiæ contrarius eſt *PAREUS l. x. chir. apol. 1. & 2. p. 242.* ubi ait, glandes tantum calorem non poſſe concipere ut cauſticorum obeant munus; ſi enim incandeſcerent colliqueſcerent, formamque amitterent, quod falſum, quia ſi glandem ceream intrudamus non liquefiet in exploſione, quod tn. deberet fieri, ut taceam exiguam illam moram in pulvere pyrio accenſo, immo neque charta neque cera, ſi tranſit, neque veſtimenta quæ prius occurrunt liquefiunt aut comburuntur, nec etiam plumbum liquefactum urit titivilitio ſuperfuſum teſte experientia. v. *CAMERAR. C. 13. §. 27.* memorab. conſentit *Pfizer* in ſeinen wunden Urtheil *l. 1. c. 8. p. m.* 27. ubi ait: ſi verum eſt warum verbrenen ſie die Kleider an dem Menſchen / oder die Wollenſäcke der belägerten Veſtungen nicht? Nobis volupe eſt exercitii gratia ſtare à partibus negantium cum ipſa combuſtio debeat dependere vel à globulo vel à pulvere pyrio accenſo, vel etiam à motu: à globulo non poteſt eſſe cum ille ſit frigidus & ſiccus, atque ita quod non habet dare nequit, à pulvere pyrio accenſo non, quia uti cito fit ita cito perit, dum unicum granulum nitri accenſum centies majorem occupat locum ac eſt, non ſecus ac aqua in vapores reſoluta, ſi igitur tanta adeſt diſſipatio atque particularum nitri propulſio, neceſſario etiam ſulfur ac cum ipſo flamma propellitur ac cito evaneſcit. A motu non, quod tn. aſſerit *LUCRET. l. 6. verſ. 176.* ubi canit.

—— —— ut omnia motu
Percalefacta vides ardeſcere; plumbea vero
Glans etiam longe curſu volvenda liqueſcit.

quod etiam de ſagittis affirmat *BORELLUS c. IV. obs. VIII.* qui in patria ferrum motu excandefactum vidit, dum nimirum motu continuo

tinuo atque ſatis forti materiam ſecundi & tertii elementi propellimus atque ita globulis æthereis ac ſolaribus concedimus liberiorem in poros ingreſſum. *Confer.* CARTES. *part. 4. philoſ. princip. p. 172.* CAMERAR. *memor. C.* XIII. *§. 30.* Sic olim Romanorum Pontifex Veſtæ ignem, cæſis prius Virginibus, exſtinctum rurſus accendebat ſi fides fabulis. Scio equidem ex eadem ratione ferrum lima tritum aliaque corpora attritu calefieri, ſed requiritur motus, qui hic deeſt, continuus; videmus enim ſtatim eo ipſo momento quo flamma conſpicitur etiam globum per cannam exiiſſe atque metam attigiſſe ſonitu longe poſt percepto; & utut calefiat ferrum tamen non poteſt tantum concipere ardorem, ut adurat, cum illud quod de ſagittis afferunt fabuloſum puto. Confer. NICOLAI. *diſp. de vuln. ſclopet. Argent. A. 1675. c.* VI. Per accidens tamen concedo poſſe comburere, ſi nimirum aut ipſa flamma corpus attingat, vel globulus aliqua materia inflammabili, uti impii incendiarii norunt, ſit inunctus aut involutus, quæ flammam conſervet ac deferat atque ita concludimus neutiquam attribui poſſe globulis per ſe ſed ſolum per accidens.

Conſideratis hiſce ob materiæ convenientiam obvenit combuſtio ex pulvere pyrio. Hic pulvis inventum Germanorum eſt teſte P. BEMBO *Hiſt. venet. l. 1. p. m. 29. FORCATVL de Gallor. Imper. l. 4. p. m. 284.* Innotuit primo A. 1378. alii ponunt. *1354.* alii 1343. v. PINCIER. *l. 3. ænigm. 24.* inventore Berchtoldo Schwartz chymiſta, de quo ita loquitur PINCIER. *l. c.*

Dum parat humano generi chymiſta medelam,
Sulfura Mulciberis vi ſale mixta coquens
Mulciber oſtendit mortalibus acre venenum
Quo nullum leto corpora plura dedit
Quæ latuere alios, Münſterus nomine ponit
Berchtoldumque vocat, nomine reque nigrum.

Niſi forte illum veteribus fuiſſe notum dicere velimus, uti forte poſſemus deſumere ex VIRG. *Æneid. VI. v. 585.* ubi canit:

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas
Dum flammas Jovis & ſonitus imitatur Olympi.

Conficitur autem hic pulvis ex ſulfure, nitro atque carbonibus tiliæ qui fuerunt ſolum additi in gratiam inventoris prædicti Bertholdi Schwartz/ ut ita inventum conveniret cum ejus nomine ratione coloris, uti vult Sigismund von BJRCKEN in ſeinem Spiegel des Ertzhauſes Oeſterreich *l. 3. c.* x. *p. m. 358.* aliique ſed ego potius credo ad miſtum fuiſſe carbonem ut particulæ ſulfureæ, ramoſæ cum nitri acutis eo melius conjungantur, v. hac de re CARTES.. *princ. philoſ. p. 4. p. 179.* Nonnulli aliquantulum Spirit. vini admiſcent. Hic pulvis ratione ſulfuris comburit, ſi ignis admoveatur, ratione vero nitri ſonum edit ac propellitur. An autem illa combuſtio ſit venenata diſquiritur: affirmat *Joh.* VIGO. *chirurg. p. 2. l. 1. de vuln. venen. ap.* PAREVM *l.* x. *chirurg. apolog.* I. *& 2. qui ibid.* rectiſſime *p. m. 244.* negat, cum nihil eorum quæ ipſius ingrediuntur compoſitionem venenatum exiſtat, ac quotidie & ſulfur & nitrum vel extra vel intra corpus noſtrum aſſumamus, ſive deinde præparemus ſive uti natura dedit adhibeamus. Interim tamen non nego ſæpius id fieri à maleferiatis hominibus qui & globulos & pulverem veneno inficere norunt, vel etiam experimur ſæpe ob cacochymiam corporis aliquam caoëthian & contumaciam illamque ſæpe tantam ut ipſis cauſticis ſubvenire debeamus. In hoc igitur non poſſum conſentire quod PAREVS *l. ſ. c. apol. 2. p. 246.* neget quod poſſit glans infici veneno idque ob ignem qui diſſipet ſiquid eſſet affuſum, quodque conatur probare Rothomagenſi obſidione, cum quotidiana experientia contrarium doceat, & licet in obſidione illa non fuerint venenati ac tamen immedicabilia vulnera poſt ſe reliquerunt, proinde tamen non ſtatim eſt concludendum quod non poſſit fieri, cum forte aër, cibus aut alia, quæ ad conſolidandum vulnus ſunt neceſſaria, fuerint in cauſſa, ut evaſerint cacoëthica illa vulnera. Neque me movet ſententia *Alph.* FERRII *l. 1. de ſclop. vuln. c. 4.* ap. PFIZER. in ſeinem Wunden Urtheil/ *l. 1. c. 8. p. 25.* qui ait vel ex hoc poſſe cognoſci ipſius vulneris per pulverem hunc facti venenatam naturam, quod ejus labia adeo facile nigreſcant, immo ſymptomata morbis venenatis convenientia etiam hic ſuperveniant & quod magis eſt gangræna ac ſphacelus non raro ſubſequantur, exinde etiam eſſe quod alexipharmaca proſint atque tota cura rectè uti venenatorum inſtituatur. Verum rectiſſimè cum PAREO *l. c.* negat ipſe PFIZER. *l. c.* cum ſymptomata maligna dependeant à conquaſſatione globuli & neutiquam à pulvere pyrio, dum ipſæ fibræ, venæ & arteriæ partis ad nutritionem deſtinatæ infringuntur

atque

atque aliter efformantur, ita ut illa neceſſario deficiat, unde ſi ſanguis & ſpiritus appellunt illas ad partes, viam non inveniunt, effervéſcunt abeunt in vappam unde gangræna Sphacelus & nigredo labiorum vulneris: Quod autem proſint alexipharmaca, credo utiliter illa adhiberi, ſed potius ob obſtructiones varias vel etiam ſanguinem, uti diximus, corruptum, atque ita proſunt per accidens. Vt autem omnem plane ſuſpicionem veneni antevertat, PFIZER. *l. c. p. 28.* ait: illa ad compoſitionem pulveris pyrii ingredientia potius reſiſtere veneno atque probat experientia & auctoritate DIOSCORID. *mat. med. l.* v. *c.* 73. *&* 78. ubi ſimul ex PAREO *l. c.* affirmat milites ita vulneratos utiliter aſſumere ℥j. hujus pulveris ad præcavenda graviora ſymptomata.

Succedit jam ferrum candens, quod, uti omnia metalla, vehementiſſime urit, ſuperat tamen hæc omnia aurum, quia partes ejus arctæ inter ſe complicantur, ignemque ob hoc diu fovent, porique ejus adeo ſunt exigui ut ſoli materiæ primi elementi dent ingreſſum. Excandeſcit autem ferrum dum partes ignis poros ferri ſubeunt atque ita ejus ſubſtantiam augent, quod manifeſte videmus ex vulnere illato, quod ſemper majus eſt ac ferrum; præterea poſſumus id explorare ſi baculum ligneum ejusdem magnitudinis efformemus atque adaptemus ipſi ferro jam ignito, videbimus eſſe diſſimilem, idque quia particulæ ignis ſunt in perpetuo motu quæ latera ferri extendunt. v. le GRAND. *hiſt. nat. p. 1. art.* v. *p. 19.* Mirabile tamen eſt quod ferrum, utut excandeſcat, tamen non totum ſit ignitum uti nec vitrum totum pellucidum; niſi enim adeſſent partes craſſiores atque opacæ quæ ignem atq; radios reflecterent non obſervaremus quod ſit ignitum; Inde etiam eſt quod aërem non videamus quia radii ubique libere poſſunt permeare, neque etiam ignem poſſet retinere ferrum niſi reſiſterent hæ particulæ opacæ. Nec eſt quod nobis objiciat quis poros eſſe ſatis exiles in ferro immo nullos, cum ei ſtatim appareat contrarium in magnete, qui non poſſit pellere ferrum niſi detur introitus materiæ ſtriatæ. Vrit autem vehementiſſime ferrum, quia ejus partes ſunt ſatis rigidæ, anguloſæ, ac proinde ſi accedant ipſius ignis pyramidales fortiter impingunt in ſubjectam partem atque continuum ſolvunt, eomite dolore graviſſimo pungitivo, inflammatione aliisque ſymptomatibus gravioribus.

Similiter fit aqua fervens, alio tamen modo urit. Effervéſcit dum partes igneæ ſubeunt poros aquæ ejusque partes commovendo à ſe invicem divellunt, ut majus ſpatium requirant, quia ab ingreſſa materia

ſubti-

ſubtili augentur, quod videmus in cacabo aqua ebulliente ſemipleno. Omnis autem fere urendi vis dependet ab igne, cum ob particularum flexibilitatem aqua fere nil contribuat, ſecus ac in ferro, ubi earum rigiditas auget ſolutionem. Oleum eodem modo incaleſcit, ſed cum habeat particulas ramoſas variis hamis uncinisque inter ſe repentes materiam ſubtilem intropulſam tenaciter retinet atque ita vehementius urit quam aqua, immo ob hoc ipſum difficulter etiam empyreuma poteſt evocari; id quod vel quotidie videmus in cibis menſæ appoſitis, ubi alii diutius, uti pultes alii citius calorem deponunt. Huc poteſt referri ſapo fervens qui eodem modo agit ac oleum; v. FABRIT. *de combuſt. c.* VI. Patet igitur ex ſupra dictis cur ignis in quercus lignis calidior ſit quam in palea ac butyri ferventis periculoſior quam aquæ. Poſſumus hoc modo varias cauſſas pro diverſitate materiæ, e.g. titionis, carbonis, cinerum calefactorum naturam atque effectum explicare, quod nimis longum foret.

CAPVT VI.

DE SIGNIS DIAGNOSTICIS.

Variant hæc ſigna pro ratione cauſſarum, ſymptomatum ac graduum. Gradus vulgo ſunt tres quos deſcribit FABRIT. *de combuſt. c. 3.* Primi gradus ſigna ſunt, cutis rubedo, dolor acerbus pungitivus, locus inflatur, ulteriorem nobis dabit notitiam relatio ægri atque inſpectio cauſſæ, quæ ſi forte non ſatis arcte externe admota aut non ſatis fervida, aut conſiſtentiæ levioris fuerit, tunc non poteſt fieri profunda combuſtio. Plerumque in cauſſa ſunt aqua fervens, pulvis pyrius, ſcintilla ignis, linum, ſtuppa ſtramenve accenſa uti ait CARDILVC. *prax. Chim. Hartm. p. 1062.*

Secundi gradus ſigna ſunt recenſita vehementiora, materia aliquamdiu attingat corpus, ſatisque craſſa ſit, uti butyrum, vernix, ligna, ſebum, olea &c. ſtatim pars inflatur, rubeſcit, dolet, unit & ipſo momento puſtulæ elevantur, æger conqueritur de tenſione cutis. FABRIT. *de combuſt. c. 3.* confer CARDILVC *c. 3. l. c.* Quæ omnia hunc gradum excitantia, utut eodem modo ac aqua fervens incaleſcant, tn. propter particulas ramoſas ignem includunt atque diutius ſervant, unde gravior combuſtio.

Tertii·

Tertii gradus ſunt ſigna, ſi cuti res ignita adhærcat ſtatimque puſtulæ excitentur, ſubjecta cutis nigricat, ſenſusque nullus adſit, cuncta ex ſiccata ac dura, hæc ſi decidat ulcus profundum ad putridum adeſt. v. FABRIT. *l. c. ſ.* at plurimum fit à metallis, chalybe, auro, ſtanno &c. quia in his non ſolum ignis ſed & particulæ metalli agunt atque continuum ſolvunt. v. CARDILVC. *l. c. ſ.* omnes autem ignis actualis ſpecies combuſtionum à variis cauſſis externis dabit relatio ægri, ſi modo illæ ſint manifeſtæ, quæ etiam pro magnitudine effectus his tribus gradibus poſſunt accenſeri. Cum tn. ſæpius accidat ut vel iter-facientes vel alio in loco ſolitario inveniantur vel mortui vel læſi, & neſciamus an à fulmine vel alia rei factum ſit, ita ut nullum vulneris veſtigium aut alterius mortis adſit comminuta tn. ſunt oſſa interna atque confracta, vel etiam ſi adſit combuſtio, tunc inquirendum eſt an præceſſerit tempeſtas, hoc ſi eſt & adſunt indumenta coloris cœrulei, bleu mourant aut feulie mort, partes nigræ ex rubedine ac ſi pulvere pyrio fuiſſent combuſtæ, uti exemplum habet TREVBLER EPHEM. *Germ. A. 2. obs. 37. ſtriæ* porro ſubfuſcæ, tacti ſi adhuc vivunt ſentiunt dolorem, levem febriculam & non ſemper infatuantur teſte CVMMIO *Ephemer. Germ. A. 3. obs. 182.* quod vero fieri ait atque probare conatur hiſtoria avunculi P. *ZACCHIAS. quæſt. med. leg.* XV. *lib. 2. tit.* .1 §. *4.* adeſt præterea odor gravis ac ſulfureus, tunc certo poſſumus pronunciare illam combuſtionem eſſe à fulmine. Confer *PAVL. ZACCHIAM. quæſt. med. legi* XI. *lib. v. t. 2.* §. *7. ſeq. FORT. FIDELEM. relat. med. l. 4. c. 4. BORELL. l. 2. obs. 38.* Quod *CVMMIVS l. c. ſ.* addat dolorem vehementem, puto illum non ſemper adeſſe, & non niſi in fulmine haud efficaci: cum enim ſulfur ſit ſummum narcoticum ad nervos perveniens illorum fibris firmiter inhæret atque impedit, quo minus mens noſtra motum inimicum ac naturæ contrarium percipere queat. Differt autem fulmen in effectu ratione coloris: ſi enim eſt ſulfureum, efficit cæruleum, ſi conſtat ammoniaco viridem, ſi marte crudo buxeum, ſi pice atrum, ſi camphora lacteum, ſi pice Græca, rubeum uti tradit *TREVBLER Ephemer. Germ. A. 2. obs. 37.* Alii alia fulminis ſigna proferunt, & dicunt corpora illa non putreſcere ob ſulfuris vim cadaveribus communicatam & exſiccationem à fulmine conciliatam: (Inde phaethon poëtarum de cœlo tactus manet incorruptus, inde Romuli immortalitas) ſed recte dubitat de his *ZACCHIAS l. c. p. m. 322.* §. *9. credo* equidem im-

pedire ſulfur quo minus poſſit corpus tam cito corrumpi, ſed quod plane ſit incorruptibile, hoc eſt quod nego, cum quotidie videamus ipſum ſulfur depravatum. Ali addunt ita læſos ſemper cadere ſuper illam partem quæ combuſta eſt; alii ajunt quod dormientes icti reperiantur oculis apertis, vigilantes vero clauſis. *PLIN. l. 2. c. 54.* quæ tn. omnia magis fabulam redolent quam veritatem, cum & iidem ex falſa hypotheſi affirment dormientes eſſe immunes à fulminis ictu. Si cum vulnere eſt combuſtio poteſt cognoſci ex frigiditate labiorum v. *PLIN. l. 2. c. 54.* ſi vero quis comburatur in conclavi ſolus, partim deprehendi poteſt ex jam dictis, partim etiam ex circumſtantiis externis, utpote aëre, qui ob particulas ſulfureas, ramoſas ita ſpiſſus ac nebuloſus fit ut vix reſpirare liceat. teſte *TREVBLER. l. c.*

Cognita jam natura ac cauſſis ambuſtionis conſideranda veniunt ſymptomata. quæ ſæpius graviora afferunt negotia ac ipſe morbus. Offert ſeſe primo maximus ille Medicorum fautor ſine quo non eſſet expectandum ſoſtrum, dolor nimirum, qui excitatur, dum pro varietate cauſſæ varie etiam læduntur fibræ nervorum illarumque continuitas ſolvitur, quem motum ita continuatum atque ſatis fortem dum mens noſtra percipit, judicat illum eſſe naturæ contrarium atque à cauſſa p. n. dependere: hic motus perficitur beneficio nervorum atque ſpirituum animalium, qui cum ſint maxime mobiles ac per conſequens phantaſia ſemper occupata, neceſſario etiam ſimul adeſt inquietudo, quæ ſi fuerit ſatis fortis ita ut nervi inde poſſint commoveri, fit convulſio. Si vero hi ſpiritus maneant in partibus vicinis efficiunt efferveſcentiam, rubedinem, inflammationem, atque ſi ita accenſi ad cor progrediantur oritur ejus motus celerior & frequentior ac per conſequens febris, ein Wunden-Fieber / qui motus ſi ſatis vehemens, turbatus ac velox ſit inducit animi deliquium, ſyncopem, nonnunquam mortem. Gangræna accidit, quia ſpiritus per poros, fibras ac vaſa ordinaria rite non poſſunt circulari, ſed ſubſiſtunt, inflammati ebulliunt, excitant dolorem, tumorem, ruborem, ſique diutius ita exercentur reſolvuntur ac abeunt in vappam, unde ceſſat debita partis nutritio, fit livida, fuſca, nigra, ceſſat ſenſus & cum eo vita; unde ſphacelus.

Puſtulæ, ſi levior ſit combuſtio, fiunt ſi calor intropulſus non inveniat commodum locum in quo poſſit hærere, ſpiritus magis reſolvit, lympham ac ſerum ad externas pellit partes, ut intra cutim

cutim & cuticulam hæreat; unde ejus elevatio, non ſecus ac ſi veſicatoria cuti eſſent applicata, aut cucurbitulæ.

Quod autem communiter ſtatuant auctores fieri affluxum majorem humorum propter attractionem, non poſſum credere verum eſſe. (1.) quia non fit attractio niſi corpus corpori ſit alligatum (2) etiam non fit major ac in ſtatu naturali, quia ſanguinis motus circularis non fit abſolute ad hanc partem; Sed quod in tanta copia adſint humores, eſt, quod fibræ ac viæ ſint p. n. diſpoſitæ, quare non rite poſſunt circulari, ſed ſemel allati, ibi hærent, & niſi per canales ſubterraneos refluant flumina facile augeretur mare, uti etiam hic, ubi quidem humores affluunt, ſed non refluunt, ac propterea videtur major affluxus.

CAPUT VII.

DE SIGNIS PROGNOSTICIS.

Prognoſis poteſt deſumi à mgnitudine cauſſæ, corpore læſo ac ſymptomatis concomitantibus. Sic levis facile curatur & non remanet cicatrix, contra vero magna, quæ nonnunquam letalis, teſte *FABRIT. ct. combuſt. c. 4. & C. IV. obs. 94. Paracelſ. l. 1. chirurg. magn. tract. 3. c. x. p. 53.* Immo quamlibet combuſtionem vix aliter ſanari poſſe niſi remaneant deformantes cicatrices ait *CARDILUC. prax. chim. Hartm. p. 1062.* idque fit quia cutis & carnis fibrillæ plane aliter efformantur ac erant ante ſolutam unitatem. Corpori cacochymico ſi accidat facile in ulcus fœdum ac malignum abit, teſte *FABRIT. de combuſt c. 1. & 4.* id quod evenit ob depravatum ſerum lymphæque affluentis acrimoniam, ac humorum corruptionem, qui dum continuo affluxu partes vellicant, atque ibidem ſtagnant nutritionem reddunt ineptam ac depravatam: inde etiam eſt quod hydropicorum vulnera ſint fere inſanabilia, & propterea in paracentheſi magna circumſpectione opus eſt.

Periculoſa eſt oculorum, ciliorum, inteſtinorum, inguinum aliarumque partium maxime ſenſibilinm, partim ob earum tenuitatem partim ob earum conſtrictionem, ubi vaſa per ſe ſatis exilia plane comprimuntur, ita ut nutritio fieri nequeat, inde ſequitur atrophia, ſæpe ſi majora attingat vaſa gangræna ac ſphacelus teſte *FABRIT. ct combuſt.*

Periculoſa quoque eſt ſi accidat muſculis ventris, quia ſunt in perpetuo motu ob impulſum aëris ad reſpirationem neceſſarii. Si accidat parti capillatæ eam reddit glabram ob conſtrictionem pororum cutis, ut pili inſtar plantarum creſcentes erumpere non poſſint. v. BORELL. *c. 2. obſ. 38.* Si nervos vellicet poteſt ſuper venire convulſio, quæ letalis teſte HIPP. *ſ.* v. *aph. 2.*

Periculoſiſſima omnium vero ſtatuitur illa quæ eſt à fulmine quia non poteſt ex ſtingui teſte PARACELS. *l. 1. chir. magn. tr. 3. c.* IX. ita ut omnia animalia ſolo contactu occidere ac hominem vix unquam evadere poſſe teſtetur PLIN. *l. 2. c. 54. hiſt. nat.* CARDAN. *de ſubtil. l. 2. p. m. 32.* idque eſſe ideo quod in ſe habeat facultates quaſdam ſupra naturales, ait FABRIT. *de combuſt. c. 1. & 14.* hinc veteres fulmina adorarunt. Quod tamen abſolute verum eſſe nego cum ſit res naturaliſſima: ſcimus equidem Deum omnium rerum dominum eſſe naturalium, at ſi ita velimus, omnia etiam eſſent ſupernaturalia; præterea ſi Deus permittat quotidianus mihi panis poteſt eſſe loco veneni. Quod vero ut plurimum ſit letalis atque omnem nobis adimat ἐπιβιώσεος ſpem uti vult BARBETT. *chirurg. p. 2. l. 3. c.* IV. *p. 204.* atque CARDILVC. *prax. chim. Hartm. p. 1062.* aliique paſſim, non puto eſſe à peſtifera vi, uti vult CAMERAR. *c.* XIII. §. *49.* ſed potius quia ſulfur tenaciter ob particules ramoſas partibus inhæret, ſicque ſi cauſa difficile poteſt tolli, multo magis cauſſatum. Multum hoc in paſſu efficit metus atque conſternatio, ubi ſpiritus ſatis turbato motu obruuntur, ac ita nonnunqam verum fit etiam Medicis illud Grammaticorum, ſyncope de medio tollit: inde fabula vulgi forte etiam poſſet habere locum quod dormientes non lædat fulmen, quia illorum phantaſia, utut ſit ſatis occupata, tamen non obſervet illum motum ab externo ſonitu in organo ſenſorio excitatum, eumque ita mens noſtra non percipit. Curari tamen poſſe affirmar P. ZACCHIAS. *quæſt. med.* XV. *l. 2. ſ. 1. p. 40. §. 8.* exemplo avunculi, qui ibidem aſſerit fulmine tactos evadere fatuos idque ad longum, tempus. Eventus tamen curationis ambiguus eſt propter diverſitatem materiæ, quæ ſi fuerit magna majus ſpatium quoque requiritur ad illam expellendam. Confer. PARACELS. *l. ſ. c. c.* VIII. *p. 52.* ubi ait Es iſt kein Hitz über dieſe Hitz und Brand, pergitque dieſer Brand iſt ein eintringender

Brand/

Brand/ der in ihm ſelbſt ein groſſe merckliche Hitze faſt/ und hart/und nicht bald ſondern langſam erkaltet / und wo er anhafft / da klebet er ſtarck an. Dann der Schwefel und Niter laſſen nicht nach biß ſie gar verzehret ſind.

Periculoſa eſt illa ab aqua ſalſa in den Saltz-Pfannen/alumine, vitriolo, quæ facile poteſt inducere atheroma teſte PARACELSO *l. ſ.c. p. 51.*

Sic tremor, dolor dentium poteſt oriri ſi in amalgamatione metallorum fiat à merurio, teſte PARACELSO. *l.c.*

An autem in genere tendat ad ſalutem an ad mortem nobis tradit PARACELSVS. *prælect. de vulneribus p. 568.* ubi ita ait: In varietatibus combuſtionum id ſolum eſt obſervandum, ut ſi der Brand Spiritum habeat penetrativum & vel cephalicam vel cordis venam tetigerit & combuſſerit, tunc illa penetratio tendit ad mortem. Olea, aquæ, ligna &c. So ſie heiß ſeind nihil habent in ſe penetrativi: Sed calor ex Sale nitri proveniens dieſelbe Hitz bringt den Todt: nam habet penetrativam vim; Wann aber einer ſonſt von Hitze des Feuers ſtürbe / daß kombt vel auß dem ſiden des Geblüts welches mit ihm bringt einen paroxyſmum febrilem, vel aus dem verdorren / daß das Blut verdorret und Durſt hernach folget / und ſo einer drauff trăncke/ mortem affert; hactenus PARACELSVS.

CAPVT VIII.

DE METHODO MEDENDI ATQVE CVRATIONE.

Aggredimur jam ipſam methodum medendi quæ juxta ſpeciem ambuſtionis inſtituitur.

Occurrit primo præſervatoria indicatio, quæ, præprimis apud veteres, ratione fulminis, magnæ fuit æſtimationis, ita ut certa quædam vel dextra vel ſiniſtra deſumentes futurarum rerum omina illud adorarent atque forte metu percuſſi certa quædam invenirent, quibus ſe tutos eſſe putabant ſi eſſent muniti. v. HALICARNASS. l. 2. *antiq. Rom. p. m. 114.* Inter quæ ſunt, ut PLIN. *l. 2. c. 55. & l.* xv. *c. 30.* habet, laurus ob varias ejus exhalationes fulmina diſſipantes, unde etiam turpiſ-

ſimus Imperatorum Tiberius Nero è lauro geſtavit coronam, teſte SVETON. in ejus vita c. 69. ſed fabuloſum puto cum illæ exhalationes non ſint tantæ efficaciæ ut poſſint tantam exhalationum copiam à ſe arcere. Alii pavidi vituli marini pellem ſuper caput ponunt, alii aquilam ob Jovis armigerum ſervant ejusque lapidem, ſed omnina fabuloſa, ſuperſtitioſa immo irrita adverſus altitonantis Dei iram. Quod etiam affirmat *CARDAN. l. 2. ſubtil. p. 33. & l. 7. p. 164.* qui ait: Ergo certum eſt contra fulgura auxilium profundis ſpcubus ſe abdere: Tutius enim hoc quam vel lauro coronari aut vituli marini pelle tegi aut aquilæ aut hyacinthum lapidem geſtare; nam negant hæc fulmine tangi: concludimus ergo indicationem hanc eſſe vanam, cum ubique præſens ſit terrarum ac cœlorum Dominus ejusque dextra atque damnamus nimiam hominum ſuperſtitionem. Miſſa quoque hic facimus illorum impoſtorum, derer Feuer-Freſſer arcana atque experimenta, quibus ſe muniunt, ut ſine damno manibus poſſint tractare ignem, utut modum nobis tradat *PLIN. l. 29. c. 3.* Schwendter in ſeinen Erquickſtunden.

Majoris momenti eſt indicatio curatoria, quæ conſiſtit in hoc ut empyreuma ſuffocetur, reſolvatur aut diſſipetur, dolor ac ſymptomata mitigentur, vulnus conſolidetur ac cicatrix inducatur haud deformis. Sic quoque nobis tradit *BERTAPALIA. chirurg. tr. 2. de vulner. c. c. 19.* ubi ait: Sed quantum ad univerſalem curam duæ intentiones concurrunt. Prima eſt prohibere veſicationem, hoc fiat principio ſecunda intentio rectificare quantum potes illud quod eſt combuſtum. Omnes autem medicinæ quæ ſunt neceſſariæ in prohibitione veſicationis, oportet ut ſint infrigidantes absque morſuncula. Ad ſecundam intentionem ſ. ad curandum illud quod eſt combuſtum neceſſe eſt, uti medicinis in quibus eſt exterſio quædam cum exſiccatione competenti, ita quæ non mordicent, ſed ſint temperata in caliditate & frigiditate, & quando indigent regimine utroque ſimul regatur cum removentibus malam complexionem prius. Hæc autem curatio diffent ratione cauſſæ ac variarum circumſtantiarum, uti etiam affirmat *PARACELSVS chir. magn. l. 1. tract. 3. c. VI.* ubi eit: Erſtlich ſollend ihr wiſſen ein Unterſcheid in Brand / daß ihr mancherley art ſeind / nicht zu gleich zu heylen auff ein weg: dan zu gleicher weis wie ihr ſehend daß ein ding daß in ein Glaß verſchloſſen iſt und vermacht / ſo es an die Sonnen geſtelt wird / ſo empfacht es ein ander Weſen an ſich davon

der

der Hitz des Feuers vom Holtze/ auch vom Feuer/ ein ander Weſen ſo es von Kohlen iſt/ ein anders ſo es von Schwefel iſt/ darum ſo iſt auch hier ein ander Ort/ was von Feuer deß Holtzes verbrennet wird/ und einander Art was von milch/ Waſſer / Brandwein 2c. wird; ein ander Art von Wetter/Donner /Büchſenpulver und Schwefel 2c. qui etiã *c.* VII. *l.c.* ait differre curationem combuſtionum à metallis factarum quia ſingula non ſecus ac morſus canis rabidi in ſe continent venenũ latens atq; occultũ, excomuni auctorũ errore affirmantiũ metalla omnia eſſe venenata atq; toto genere naturæ contraria,ſed puto illud abſolute verum non eſſe cum nullum inveniamus venenum ſi generationem illorũ inſpicimus atq; principia prima , immo jam generata cruda variis proſunt in malis : Sic ex illorum hypotheſi, mihi tn. falſa, aurum calidum nativum , cor coroborat,& ideo conficiunt etiam aurum vitæ, tincturam auri,ejusque Q. E. ſed incerta, immo nequid ſuperſtitioni deſit, annulos geſtant aureos in ſiniſtræ manus digito annulari,aurum cum carne coquunt atque ex aureis poculis bibunt. Sed fabulæ:Plumbum in profluvio ſeminis lumbis impoſitum prodeſt : prodeſt ſquama ferri in exſiccatione achorum, ut taceam egregios ac ſatis notos metallorum uſus in thermis. v. *NOESLER. diſp. de metall. Altorf. 1649.* §. 35. Ex alia tn. ratione negat differentiam metallorum obſervandam in curatione *FABRIT. de combuſt. c. 2.* qui ait: Nil facit ad curationem differentia matallorum cum eadem ſit plumbi ac auri candentis neque ideo peculiarem requirunt methodum. Verum utut verum ſit ignem agere in auro ut in plumbo, malim tamen ſtare à partibus Paracelſi, non quidem quod affirmem adeſſe venenum , ſed potius quia particularum ſtructura, figura , motus , ſitus, magnitudo variorum matallorum ignitorum varia eſt , ideo etiam variandam illam eſſe judico Experimur hoc ſi nobis obvenit curanda combuſtio à ſtanno liquefacto, certe gravior illa erit quam plumbi, quia partes ſtanni exteriores inæqualiter prominent, unde carnem dum attingunt longe profundiorem combuſtionem efficient ſenſumque moleſtiſſimum. Manet itaque generalis indicatio,attamen ſpeciales in præſcriptione atque applicatione medicamentorum eſt obſervanda. Conſiderabimus igitur penitius atque ſpecialius jam dicta & quidem primo ignis potentialis dein actualis ſpecies.

Aqua forti ſi quis combuſtus ſit non in conveniens erit, ſi primo ipſum ardorem reſtinguamus dein vomitorio ejiciamus aquam conſolidantibus ac confortantibus non neglectis. Si interna eſt ad

ardorem

ardorem reſtinguendum proderit mucilag. ſem. pſyll. cydon. cum cryſtall. monta. ℥ß lap. 69. bol. arm. &c. quæ imbibunt atque refrigerant, refrigerato corpore poſſumus dare aliquot granula tartar emet. M. ut evacuetur, poſt ſuper addito corporis jusculo cum cryſtallo, ſuccu limonum recenti, ſyrupo de ſymphyto Fern. aliisque de quibus videri qoteſt HENR. ab HEER. *obſ.* XVI. *p.* 202. Si vero externè accidit, primo proſpiciendum eſt ut auferatur corroſio, quod poteſt fieri aquis refrigerantibus, uti aqua. nympheæ, ſolani, ſpermat. ranar item butyro lini & aliis quæ particulas illas acutas ac pungentes poſſunt infringere. PARACELS. *l.* 1. *chirurg. magn. tr.* 3. *c.* VIII. ait: aber zu dem Scheidwaſſer thu ihm alſo / nim Schmaltz lb. j. Nußöl lbß. Hirtzen Unſchlicht lbß. Rindermarck lb. 1. vierteil zerlaß dieſe ſtück und löſch es ab mit Seeblumen=waſſer zum vierten oder mehr mahl / ſchlag und klopff es zu einer Salben / damit bind / biſtdu den Brand nimſt / darnach ſo bind allein mit Wundöl und ein ſtichpflaſter darauff / ſo wird ſein etzen / Freſſen und corroſifiſche Art heraus gezogen und genommen / und alſo wohl und ſauber geheilet. Sic quoque curavit Chymiſtam ab aqua forti combuſtum ſolo oleo lini atque cremore lactis MüNDRER. in ſeiner Kriegs=Artzney. *p. m.* 361. Simili fere modo agimus ſi uſtio ſit à ſpiritu vini, interne applicatis imbibentibus, refrigerantibus ac conſolidantibus ſupra laudatis atque opiatis ex mithridatio, balſamo Peruviano aliisque introrſum ſumtis vel extra inſtar epithematis aut inunctionis appoſitis. v. HENR. ab HEER. *obſ.* 17. *p. m.* 217.

Si autem fit ab ipſo igne actuali primo videndum quo in gradu & qua in parte ſit, juxta quæ variat curatio. Si in cute hæret proſunt ad empyreuma educendum cœpa cruda, ſal, ſapo venetus expreſſus cum oleo roſaceo & amygdalarum dulcium. Optimum auxilium eſſe ait *PANAROLLVS pentacoſt.* 2. *obs.* 22. lutum ſup impoſitum, illudque ut fiaet celerrime ac ſemper humidum applicandem ſuadet. Puſtulæ ne oriantur applicandus liquor ſalſus in doliolis butyri ſaliti, Butterfäſſern / repertus, ut & aqua marina vel ſalſa, ſapo niger mollis, mel, butyrum, decoctum raparum uti ſuadet *CARDILVC. prax. chim. Hartm. c.* 1062. Sic egregie valet oxalme Heringlacke aut muria braſicæ capitatæ, Sauergraut=brühe / præprimis ſi conquaſſetur cum oleo lini in lacte virginis

item

item atramentum ſutorium Schuſterſchwärtz. Non inconveniens quoque eſt ſi vaccinum ſtercus parum toſtum cum oleo lini atque cremore lactis applicatur; egregie enim puſtulas prohibet atque ob ſulfur anodynum dolorem lenit. Sic quoque empyreuma evocatur ſi inlevi combuſtione membrum admoveamus igni, quod accidere putat *VALESCVS de TARANTA.philon.l.* 7. *c.* 4.*p.* 201.quia poros occluſos recludit. Sed ego credo id unice dependere à pulſione, dum nimirum particulæ antea impulſæ & continuum ſolventes ab aliis ingredientibus retropelluntur atque ſimul empyreuma. Poteſt hic incidenter inſtitui quæſtio an illud abſolute verum contraria contrariis curari, cum tamen. hic videatur fieri per ſimilia? ſed reſpondemus, utut ignis ratione ſuæ naturæ hic non differat, attamen eſſe diverſum gradu & ita tamen contrarium. Sunt quoque nonnulli qui admovent tam actualia quam potentialia cauſtica, ſed propter ſummum dolorem non poſſunt admitti, teſtatur tamen FABER. *chir. ſpagir. c.* 18. *p.m.*146. hoc in corporibus euchymis feliciter ſuccedere, nunquam vero in cacochymicis, quia ulcera cacoëthea & diſepulotica efficit. Immo ſunt nonnulli ad contrarium extremitatis accurrunt ad aquam gelidam glaciei & nivis, uti *FABER. l. c. SEVERIN. chirurg. trimembr.p. m.* 126. *PARACELS. l. c. ſ.* ſed periculoſum hoc eſt propter ſubitam mutationem, immo Herpes poteſt exinde oriri, uti in juvene, cui totam tibiam in pede usque ad coxam invaſerat, obſervavit *FABRIT. C. 1. obs. 99.* qui quoque graviſſima mala vidit *ibid. obs. 95.* atque ab aëre frigido incaute ad combuſtionem admiſſo. *IDEM C.* IV. *obs. 39. QVERCETAN. ſclopet. c. v. p. 83.* quia magis partibus empyreuma infigunt, conſentiente *CARDILVC. prax. p. 1062.* ubi ait: Cavendum ne initio talia applicentur quæ frigida & humida qualitate prædita calorem reſtinguunt: repercutiunt enim ardorem & introrſum in corpus eum repellunt gravioraque reddunt ſymptomata. Inde etiam ſuadet ſi ſunt frigida medicamenta ut applicentur tepide. *FOREST. l. 2. obs. chirurg.* 18. *GORDON. in. lilio. med. particul. 1. c.* 29. Omni modo autem ſunt hoc in gradu prohibendæ puſtulæ, quod præſtant partim jam dicta partim & alia ab auctoribus data: ſic laudat *FOREST. l. 2. obs. chir. 16. p. m.* 192. terram cimoliam, chiam, creticam cum aceto non acri. Prodeſt ovum crudum, lachryma thuris, oleum olivarum, fel taurinum, bulbi lil. alborum: hyacinth. narciſſ. in ſcholio. Commendat quoque ſuccum ſolatri, endiviæ, por-

viæ, portulac. *BRVNVS. chirurg. parv c.22.* ſic laudat ſemen portulac cum polenta & ſale PLIN. *l.* xx. *c.* xx. *hiſt. nat.* atque ovum *IDEM. l. 29. c. 3.* Inſigniter quoque prodeſſe hic gluten ex tergoribus boum, candidum: ait FERNEL. *meth. med. l.* VI. *c. 20.* Cæpas obſervavit prodeſſe *PAREVS. l.* x. *chir. p. m. 244.* Sic quoque olivarum ſalſarum aquam aut olivas ſalſas cum polenta contritas aut fel taurinum ſuadet P. ÆGINETA. *l. 3. c.* XI. Immo ſalgemmæ commixtum cum oleo ſi ponitur ſuper locum combuſtum, non ſinit illum veſicari ait SAVANAROLA. *pract. maj. tract. 2. c.* VI. *rubr. 14.* Oxycratum commendat cum terra levi commiſtum SEVERIN. *chirurg. trimembr. p. 172. Confer. BERTAPALIA chir. tract. 2. de vulner. c. 19.* Convenit quoque vinum calidum cum multo ſale linteis applicatum. His ita præmiſſis poteſt dein adhiberi unguent. ex cremore calc. viv. & crem. lact. Propræſtantiſſimo habetur oleum olivarum p. iij. cum album. ovi. p. ij. conquaſſentur exacte, pars ſæpe illinatur cum pluma nec multum tegatur aut conſtringatur; prodeſt quoque vinum cydoniatum, ſambuci cortex, caltha paluſtris, lardum ſuper candela toſtum, cujus pinguedo aqua frigida excepta atque conquaſſata egregie valet atque commendat PARACELS. *l. c.* & *CARDILVC. l. c. ſ.* Compoſita ex Pharmacia proſunt acetum deſtilatum cum lythargyrio ad dulcedinem coctum vel infuſum in oleum ♄, quod paratur ex pulvere min. ♄ affuſo aceto digeritur ad perfectam dulcedinem ſæpius movendo, aqua abſtrahitur ad oleoſitatem, huic poteſt addi pauxillum ſalis aut aut camphoræ. Alii probant ſequens ℞. Vini Rhenan. ℔j. calc. viv. ℥iiij. coque ad ſiccitatem ℞. hujus calc. extinct. ℥ß. butyri recentis non ſalit, in quo anguilla toſta, ſuper aquam frigidam effuſi, olei lini ā ℥ß. comphoræ in Spirit. vini ſolutæ ʒiij. m. s. prounguento. mit blauem Papier auffgelegt. vel etiam ſequens. ℞. ſucc. altheæ ℥iß. ol. ſambuc. ℥j. Alum. crud. ʒij. coq. ad ſpiſſitud. adde parum ceræ. Hoc unguento utuntur agyrtæ quando manus volunt ♄ fuſo ſuperfundere. Poſtquam ita hæc fuere ſublata ad conſolidandum illinatur unguent. alb. vel ex lythargyro. & ceruſſa, cum oleo olivarum, vel oleo ovorum, ſuper impoſito emplaſtro mundificante, quale eſt gryſeum Fel. Würtz. Ex ſupra dictis poſſunt etiam ſparadrapi fieri, utpote ex ſebo cerv. ol. roſar. ſambuc. lini. pingued. lardi. atque cera &c. *DORNCREIL.* in ſe ipſo laudat expertum unguent. ſequens. *in Empiric. STOKERI. l. 2. c. 13.*

c. 13. p. m. 213. ℞. butyri recent. extracti in lacte non ſalito q. v. coquatur cum ſtercore anſeris poſtea coletur ſuper aqua frigida munda, clara, dulci, deinde iterum diſſolvatur & infundatur ſuper aqua frigida ut prius, quanto plus hoc fit, tanto major erit virtus illius, ultimo lavetur cum aqua roſarum, liniatur cum eo locus, ſtatim ſedat dolorem ab ambuſtione. Sexcenta alia poſſunt proferri, cum vix inveniatur anicula quæ non ſingulare poſſidet experimentum, idque etiam empyrica methodo applicatur nulla ratione adhibita ad circumſtantias varias, unde ſæpe tanta mala.

In gradu ſecundo ſi puſtulæ adſunt, ſtatim illas aperiendas cenſeo, quia aqua in illis contenta fervida atque acris eſt, quæ dum ſtagnat putreſcit, uti etiam affirmat FABRIT. *de combuſt. c.* IV. contrarium tamen ſtatuit BARBETT. *chirurg. p. 2. l. 3. c.* VI. *p. 206.* ubi ait. puſtulæ ſi adſint, nec tamen ambuſtio magna, tertio demum die aperiantur, non vero diutius apertio protrahenda, ne corruptio ſequatur. Commendat hoc in paſſu ungent. ℞i. BRVNVS. *chirurg. parv. c. 22.* atque emollientia poſt apertionem forficibus factam ex lil. alb. althæa. fœnugræc. &c. poſtea defenſiva atque adſtringentia *FERNEL. meth. med. l.* VI. *c. 20.* dein conſolidandum vulnus v. VALES. *d. de TARANTA. c. 23.* cruſta vel eſchara adſit illa incidenda ac leniter ſeparanda, ſi non poteſt fieri in tota parte fiat diverſis in locis, ut ita aqua ſubtus contenta queat effluere; Ut etiam aliquo modo impediatur affluxus humorum poſſunt applicari defenſiva adſtringentia e. g. ex myrrha, aloë, ſang. dracon. ſngu. hominis rufi, bolo armena. &c. niſi hæc impediant arteriæ aut venæ ab igne jam contractæ, ne major ſtat contractio.

Si ad nervos usque pertingat ſumma cautela eſt opus in removenta eſchara, & antea applicentur emollientia:

Si in oculo eſt ambuſtio inprimis ratio eſt habenda doloris & affluxus humorum per defenſiva fronti & temporibus applicata inciſis puſtulis, dein inſtilletur lac muliebre ſæpius tamen mutatum quia facile aceſcit, aqua roſarum, mucilag. ſem. cydon. fœnigræc. crocus. △ euphraſ, atque vulgo dicta ophthalmica. A. narcoticis tameu abſtinendum eſſe ait. FABRIT. *de combuſt. c.* IX. niſi ſummus adſit dolor, quia illa propter ſummam frigiditatem condenſant ſpiritus oculorum, unde viſus læditur, Humores ſi circa oculum ſtagnant prodeſt ſetaceum ad 3. aut 4. vertebram colli vel fontanella in bra-

in brachio aut vertice, ut ita derivertur. In pueris tamen fontanellam diſuadet FABRIT. *C. 1. obſ. 42.* in adultis vero non.

Si accidat, ut combuſtio fiat in manibus puerorum, ſemper unus panniculus ponatur inter unum digitum & alium, ſitque madefactus unguento populeo, quod laudat AMATVS LVSITANVS *C.* IV. *curat. med. 54.* vel citrino ſtuppa connabina admoto quod ſuadet GORDON. *in lil. med. pract. part. 1. c. 29.*

Si injuncturis ſtatim ob nervoſas partes applicanda defenſiva eoque potiſſimum cura dirigenda ut nervi maneant in ſitu naturali. Vitanda hoc in paſſu frigida; proſunt oleum lumbricor. anethi lil. alb. axung. hum. urſi, gallin. præterea blande ſunt applicandæ ferulæ vel ex charta quam vocamus Papendeckel/ vel ex plũbo confectæ, atque probe obſervandum ut recte applicentur, alias nervi retrahuntur atque juncturæ incurvantur: hoc ſi accidat proſunt fomenta ex emollientibus ut ita ſenſim ac ſenſim poſſit membrum extendi vel ſine vel cum inſtrumento, quale invenit FABRIT. *de combuſt.* atque PAREVS. *l. c.* hoc ita peracto curatur ut aliæ combuſtiones. Dolor cum ob præſentiam nervorum ſit omnium maximus poteſt mitigari lacte muliebri, vaccino, ol. lil. alb. unguent. alabaſtr. juxta deſcriptionem LVC. SCHRöCKII *in not. ad* ZWöLFER. ♄. calcinat. aliisque. Confer. DORNCREIL. *experim.* STOCKERI. *l. 2. c. 13. p. 215.*

Si oſſa ſimul ſunt ambuſta eximantur forcipe; ſi vero tota pars fuerit aduſta enſe recidenda, cum à privatione ad habitum non detur regreſſus.

Si ab aqua fervente ait PARACELSVS *in prælect. de vulner. p. 568.* So ſoll man ihn allein löſchen/ quod fit durch heis zerlaſſenen Speck in ein kalt Waſſer geſchütt/ laß kalt werden/ nim den Speck ab/ iſts ein unguent für den Brand. item ein Ancken thu ihm auch alſo mach ihn heis und ſchütt ihn in ein Waſſer. item ein Hitz die heis übergelegt wird löſcht auch ein Brand. item Lindwaſſer hilfft auch. Proſunt quoque oleum nucum cera, vitellum ovi crudum cum aqua mixtum. unguent. populeon, farina hordei, fabarum & prædicta fere omnia exceptis oleoſis. Sic ex applicatione Spiritus vini in tumore ab aqua fervente facto nonnihil ſenſit levaminis FABRIT. *C.* IV. *obſ. 93.*

Si à fulmine inprimis abjiciendæ veſtes, applicanda ſuffumigia calida, aromatica, ſudor provocandus, partes fovendæ vino malvatico, fol. lauri, baccis juniperi, theriaca, ♎ lumbricor. balſamo de Tolu, lacte caprillo, alvus tenenda lubrica, ori infundantur aquæ apoplecticæ, cordiales. Laudantur hoc in paſſu bezoardica, pulvis Anglic. externe vero lactis cremor & ceruſſa à CVMMIO *Ephem. Germ. A. 3. obſ. 182.* Lactis tamen noxam hoc in caſu veſiculis protuberantibus obſervavit TREVBLER. *Ephem. Germ. A. 3. obſ. 37.* D. D. BEZAE ARGENT. MEDICI curam. *v. ap.* SACHS. *in Schol. A. 2. Ephem. Germ. obſ. 37.* Brachia & crura fortiter ligentur ac aſperis fricentur: laudat cucurbitulas, hirudines, inciſis prius veſicis FABRITIVS *de combuſt. c. 16. p. 73.* A venæ ſectione tamen abſtinendum. Eſchara potius excidatur ſcalpello quam emollientibus. Cæterum conſolidetur ut reliquæ combuſtiones.

Si à pulvere pyrio pars quædam fuerit combuſta & grana remaneant infixa, illico extrahendus pulvis acu, poſtea exſpectandus puſtularum proventus uti vult QVERCETAN. *in ſclopetar. p. m. 100.* quia elegantior poteſt induci cicatrix ſi pars aliquantulum humida ſit; Si autem cutis jam ſit cicatrice obducta & maculas contraxit neceſſum eſt denuo ut exulceretur veſicatorio & educetur pulvis, poſt conſolidetur admixtis anodynis. Si in oculos fuerit impulſus pulvis, abluendi lacte muliebri, aqua roſacea cum croco & aliis ſupra dictis. v. FABRIT. *de combuſt. l. c. ſ.* Similes beneficio vitellorum ovorum cum oleo raparum curatos legimus ap. FOREST. *l. 2. obſ. chirurg. 18.* Joh. TIENGIVS *ap.* FOREST. *l. c. in Schol.* mandat partis ſubmerſionem in lacte vaccino recenti. Sic eſſentiam plumbi commendat FABER. *ſpagir. chirurg. c. 18. p. 117.* Si maculæ vero reſtant fuſcæ laudatur fel animalium, unguent. citrin. cum balſamo Peruviano. Optimum ad extinguendum calorem eſt remedium pulvis ipſe qui cum fluviatilibus cancris contuſis applicatus, egregie valet. *Confer.* PARACELS. *chirurg. magn. l. ſ. c.* Prodeſt quoque oleum ex manubrio ligneo in malleo Fabrorum uti vidit ex præſcripſit Excellent. D. D. PRAESES *A. 4. Ephem. Germ. obſ.* v.

Combuſtionem à Mercurio vivo factam ſine aliorum adjutorio curavit ſolo Spirit. vini PARACELS. *l. c. c.* VII. In aliis locum habent ſupra dicta à metallis factis, neutiquam tamen tollo hoc ipſo ſententiam meam, quod nempe adſit differentia curationis in com-

 buſtio-

buſtionibus à metallis factis; cum enim aurum, ſtannum; ferrum diverſis conſtent partibus neceſſario etiam unum quodque ex his dabit peculiarem effectum, qui ſi naturæ contrarius eſt, prout erit, debemus noſtram curam eo dirigere, ut unicuique conveniat, ratione doſis ac applicationis medicamentorum. Sic quia, aurum gravius urit quam ſtannùm, ſtannum gravius quam plumbum neceſſario illa debent eſſe fortiora.

Supereſt ut finitis his omnibus cicatricem parti inducamus, quod ſi ex inſcitia vel incuria præpoſtere perficitur, nonnunquam totam formoſitatem membri, inprimis faciei, corrumpit. Fiunt autem cicatrices, dum ex ſolutione continui fibræ ac nervi cutis non eo modo, quo fuerant, conjunguntur, aut contrahuntur vel indurantur, ut accidit à frigidis mendicamentis teſte *HIPP. ſ. v. aph. 20.* Hic dependet à ſiccitate atque igne fibrarum humiditatem abſumente, unde areſcunt. Proſunt ignitur emollientia per totam curam quibus tollitur durities, uti ſunt variæ pinguedines, olea predicta, emplaſt. de ran. cum ☿. &c. abluta dein parte aqua adſtringente ex furfuribus pruni zepartly dictis PARACELSO *l. c.* &c. imponi poteſt lamina plumbea ☿ inuncta, ſuper impoſito fomento emolliente, cutis indurata extendenda, uti fuſius proponit FABRIT. de *combuſt. c. 1.* Sequens emplaſtr, commendat FOREST. *l. 2. obs. chirurg. 18. in. ſchol.* quod etiam habet & mirabile dicit DORNCREIL. *in empirica STOKERI. l. 2. c. 13.* ℞. calc. viv. extinctæ decies ℥ij. tutiæ ℥j. ceræ, olei rorſar. ana. q. ſ. adde album. ovi. Sic quoque *PARACELS. prælect. de vulner. cap. de ambuſt. p. 569.* ait. Der Brand ſoll geheilet werden / daß er kein maſen laß / keine Löcher darauß werden / daß membrum nicht anodynum werd. So es aber durch böſe Heilung verderbt were / braucht dieſe deſcription ℞. conſol reg. ℥iv. ſerpent. ʒij. ol. vitel. ad pond. omn. fiat. cataplaſma. Jacobus Carpi inducebat cicatricem unguent. de ceruſſa, calce, unguent. Tetrapharmaco. ap. *FOREST. l. 6. obs. chir. 26.* Quod ſi autem vel plethora vel cacochymia difficilem reddat, uti vult HOLLERIUS *inſtit. chirurg. l. 2. c. 4. p. m. 281.* Secanda vena, corpus purgandum. Si cacochymia eſt in cauſſa, recte faciunt chirurgi ſi ſæpius utantur iis quæ partem firmant atque cocochymiam caſtigant, utantur præmiſſis præmittendis decocto lignorum aliisque, cum ſarcoſis & agglutinatio partium dependeat ab interno principio & neutiquam à vulgo dictis ſarcoticis chirurgorum aut illorum emplaſtris. Hoc

poro

porro eſt obſervandum, ut fugiamus nimia ſicca atque adſtringentia, ſed ſemper relinquamus aliqualem humiditatem propter tenſionem meliorem cutis quæ ſenſim ac ſenſim debet fieri; niſi ulcus ſit Chironium ubi paullo fortiora requiruntur, uti ſunt hordeum combuſtum ſquama æris, pompholix, cadmia, ceruſſa &c. Confer HOLLER l. c. Camphoram cum ſulfure atque aqua fl. fabar. applicatam laudat *MOEB. de camphor. p.* 101. *v.* etiam *GVID. de CAVLIACO, chirurg. tract.* VI. *doctrina.* II. *c.* 2. *ſeqq.*

Si metus adeſt gangrænæ & ſphaceli prodeſt ſequens ℞. oleum, nucum, papav. rhoead. ā ℥ij m. applicetur calide. commendat Hartman. prax. balſam. ſulfuris Rulandi, utque necroſis impediatur, commendatur ſpuma cuculi aliis flos cœli Germ. der Sternſchuß/ cum camphora: ingruente gangræna pars emoriens profunde ſcarificanda, quæ ſcarificatio præſtat V. S. & ſanguiſugis, poſtea vulnuſcula eluenda ſunt diaphoreticis & diſcutientibus acrioribus quæ ſaniem evocant non præter miſſis confortantibus.

Si abiit in fiſtulam egregie valet butyrum antimonii rubrum vel lini deſtillat. ſalis ex capite mortuo Vitrioli ā q. ſ. m. digere per octiduum poſtea deſtilla per arenam ℞ hujus olei deſtillati libram ſemis ſal. ex capite mortuo, aquæ fortis ā. ℥ß m. digere fiat unguentum

Remedia plura ex tribus regnis ut & compoſita qui velit adeat *PLIN. hiſt. nat. l.* XX. *c.* 20. & 21. *l.* XXIII. *c.* 16. *l.* XXI. *c.* 23. & 19. *l.* XXII. *c.* 22. *l.* XXIV. *c.* 10. & *infinitis aliis in locis. PARACELS. l.* I. *chirurg. magn. tr.* 3. *c.* X. *p.* 53. *DORNCREIL. in empyrica STOKERI. l.* 2. *c.* XXIII. *MVNDRER* Kriegsartzney. *p.* 360. *HOLLER. inſt. chirurg. l.* 2. *c.* 4. *p.* 287. *MOEB. de camphora. p.* 100. *GORDON. lil. med. part.* 1. *c.* 29. *ÆGINETA. l.* 3. XI. *SAVANAROLA. tract.* 2. *c.* IV. *rubr.* 14. *MARSCHALK.* Chimiſcher Werckſchuel. *p.* 3. *c.* 26. *QVERCETAN. ſclopet c.* V. *p.* 84. & 144. 148. 155. *SEVERIN. trimembri. chirurg. p.* 258. *pentecoſt.* 3. *obs.* 22. *BERTAPALIA chirurg. tr.* 2. *de vulner. c.* 19. *FOREST. l.* 31. *obs.* viij.

Diætam quod ſpectat variat illa prout magnitudo morbi & ſymptomata variant. Sic in genere utatur victu tenui ſed laudabili, ita ut eo facilior poſſit procedere ſarcoſis, illaque refrigerante & humectante, uti vult FABRITIVS. *l. ſ. c.* Si in oculo eſt combuſtio ſuadet ptiſanam vinum album ac herbas refrigerantes, cum quo conſentit GORDON. in lil. med. partic. I. c. 29. Hic quoque convenit

fulmine

fulmine tactis admixtis cordialibus. Aerem frigidiorem incaute admiſſum mala varia poſſe inducere demonſtrat FABRIT. C. IV. obſ. 93. quare etiam multa vulnera variis in regionibus ob cœli injuriam fiunt cacoëthica: Sit igitur temperatus, cum etiam ſi nimium ſit calidus vulnus facile putreſcat. Vigiliæ ſi adſint nimiæ à ſpiritibus maxime mobilibus, ſomnus provocandus vel epithemate aliquo ex ſem. 4. frigidis majoribus. ſem. papav. rhæad. nucl. perſic. Aqua ſolani, endiviæ &c. vel emulſione refrigerante ex imbibentibus, frigidioribus, confortantibus. Hoc tamen animadvertendum ut prohibeatur etiam nimius ſomnus ſpiritus torpefaciens atque ita cacochymiam corpori inducens. Moderata ſint animi pathemata. Confer. SEVERIN. *trimembr. chirur.* ubi plura de diæta vulneratorum.

Atque ita finem imponimus. Deo omnipotenti ſit laus & gloria, in cujus honorem omnia cedant feliciter!

Ad implendam paginam

I.

Pilulas Francofurtenſes caput purgare absque ratione ſtatuitur,

II.

Fetus in utero ſemper vivit; hinc cadit diſtinctio illa inter fetum in utero vita præditum & nondum vivum, ac propterea ſemper homicidium patrat qui abortum procurat.

III.

Partus ſeptimeſtris æque vitalis ac octimeſtris & vice verſa,

IV.

Frigore comburi egregie quidem cum Q. Curtio latine dicimus aſt non phyſice.

GEOR-

GEORGIUS FRANCUS

NOBIL. ATQ; CLmo

JOH. DANIELI GEIERO

SUO

ARTIS MEDICINAE CANDIDATO EXCELLENTI

S. D.

Ἡ τοῦ πυρὸς φύσις ἰδιαίτατας ἔχει δυνάμεις τῶν, ἁπλῶν, ingenioſe ſapientiſſimus THEOPHRASTUS *Ereſius* in fronte l. π. πυρὸς, hoc eſt interprete *Adr.* TURNEBO : IGNIS NATURA OMNIUM SIMPLICIUM SINGULARIBUS MAXIME PECULIARIBUSQ; POTESTATIBUS PRAEDITA EST. Et antea hujus προηγητικὸς Magnus COUS, conditor noſtræ profeſſionis (uti eum vocat SCRIBON. *Larg. in Epiſt. ad C. Jul. Calliſt. p. m. 3.*) *l. I.* π. διαίτης *f. m. 8.* τὰ ζῶα τάτε ἄλλα πάντα καὶ τὸν ἄνθρωπον; *animantia & alia omnia; atque ipſum hominem* IGNE atque AQUA conſtare lanxerat. Verum accidit IGNI, quod optimis rebus ſi, in abuſum rapiantur, ut ex optimo fiat peſſimus. PROBAS hoc πολυδιδάκτως, CANDIDATE EGREGIE, eleganti hoc ſpecimine inaugurali; de quo non poſſum non Tibi meritiſſimo congratulari. Nec poteras nobili hac excidere meſſe; quippe qui egregie ſementem feciſti, egregie honores his ſtudiis condignos metis. Novi jam ab aliquot annis aſſiduum Tuum ſtudium; novi ardorem haut vulgarem;

Igneus eſt olli vigor, & cœleſtis origo.

Sedulus naturæ indagator lateri adhærebas meo; quando cultro Anatomico cadavera humana perſcrutabar. Indefeſſus eras comes; quando per amæniſſimos montes, convalles & locos πολυχρήσους venabar plantas. Sollers auditor ab ore pependiſti meo & publice & privatim

E

vatim: Fervidum ingenium in arena diſputantium usque non impiger athleta conteſtatus es, inde nobilem Tibi comparaſti ſcientiam; quæ non niſi ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι (uti appellat HIPPOCRATES in Νόμῳ) ideſt, ſacris hominibus demonſtratur. Faxit DEVS ter O. M. ut laudabiles hi Tui conatus in conditoris gloriam, proximi ſalutem; Familiæ CLmæ ſplendorem; Tuumque vergant commodum! Concludo

IGNE Tuo clare, ſacer & Te dirigat IGNIS
IGNEM orci fugias, Te beet IGNE DEVS!

Hæc e muſeo meo ὡς τάχιςα XXIV. April. cIↄ Iↄc LXXXI.

Sonnet.

DAß meines Bruders Geiſt ſich feürig vorgethan
Wird dieſer blätter Schrifft zu gnüge können zeigen /
Dann kein geringer Stral kan auß der Sonne ſteigen /
Auch ſicht man jeden Stern nicht für die Sonne an /
Die weil ein irrend Licht vor ſteten Glantz muß ſchweigen.
Daß meines bruders Geiſt kompt feurig auff die Bahn
Wird jenes Froſt und Hitz und Brand und alles beügen.
Wo ich aus einen ſtrahl des feuer fühlen kan.
Wem nur die Wiſſenſchafft ein Licht hat angezündet /
Auch die Erfahrenheit bereits den Lorbeer windet /
Man meſſ' auch euch das feur aus ſeinem Schatten ab
Der Himmel wird Dir ſchon glück und auch lieb verkünden
Mit Dir ſoll Tyche ſich und Amalthée verbinden /
Dann auff den bittern Schweiß erfolgt deß Himmels gab.

Auß brüderlicher Zuneygung
glückwünſchend geſetzt
von
A. G. Geyer J. U. L.